

[Hlavní stránka](#)

ZOO report 2/99

[DNA profil ztíží krádeže zvířat](#)

[Tisíce kilometrů cest za novými kontakty](#)

[Projekt Ochrana přírody nezná hranice u Phare neuspěl](#)

[Okna do světa i do svědomí](#)

[První umělý odchov surikaty v brněnské zoo](#)

[Ussurijské tygři opět v Ostravě](#)

[Příroda je naším věčným věžitelem](#)

[Horké novinky](#)

[Zpět na ZOO report](#)

DNA profil ztíží krádeže zvířat

Jedním z atraktivních způsobů jak se domoci majetku je zlodějna. Nekradou se ovšem jen peněženky, auta, zlaté řetízky, ale také zvířata - jejich cena totiž představuje desetitisícové částky a v případech propašování z ČR jsou ještě dražší. Kupříkladu smutnou tečku za Zoohrátkami aneb Veselým vítáním jara, které probíhaly v brněnské zoologické zahradě o posledním dubnovém víkendu, učinili v nočních hodinách z neděle na pondělí pobertové, kteří v Tropickém království ukradli z vitrín dva chameleóny pardálí. Pokud jde o zahrady, není pochopitelně Mniší hora jediným takto postiženým zařízením. Případy se sice zabývá policie, ale přes veškerou snahu je mnohdy řízení pro nedostatek důkazů zastaveno. Prokázat totiž, že ten či onen leguán, krokodýlek,

vzácný papoušek jsou majetkem zoo či jiné organizace nebo i jednotlivce, je nesmírně svízelné. Pomoci mohou čipy kupříkladu systému Trovan, jaké používá brněnská zoo. I tento způsob ochrany se však dá obejít. Jediným neomylným a nesmazatelným identifikačním znakem každého tvora je však jeho genetická výbava. Bližší podrobnosti nám vysvětlila MVDr. Alena Hovorková vedoucí laboratoře molekulární genetiky společnosti Medservice Brno: "Podstatou této nezpochybnitelné identifikace, již nás vybavila sama příroda je to, že určité úseky na DNA každého jedince vytvářejí tzv. DNA-profil. Ten je zcela nezaměnitelný a naprosto individuální pro každého živočicha. Neexistují tedy dva jedinci, jejichž profil by byl shodný. Této skutečnosti se proto využívá při šetření krádeží, ztrát i cílených či náhodných záměnách zvířat. Má-li hledaný jedinec jednou určený a archivovaný DNA-profil, není problémem prokázat jeho identitu i v případech, kdy byl zbaven jakýchkoliv zevních označení (kroužků, známek, čipů). Novým vyšetřením DNA-profilu a jeho porovnáním s archivovaným záznamem, můžeme bezpečně určit zda jde či nejde o hledaného jedince. Potěšitelné je, že analýza DNA je dnes běžně přijímána soudy jako průkazná metoda. Vznikající genomové banky jsou tedy při krádežích zvířat (a nejde jen o exoty zoologických zahrad) nenahraditelnými pomocníky vyšetřovatelů. Genomové banky však mají daleko širší spektrum použití. Mj. při naplňování chovatelských záměrů zoo. Potíž je v tom, že mnohdy cena určování DNA profilu přesahuje finanční hodnotu zvířete. Nejde však o překážku neodstranitelnou. Archivace krevních vzorků zvířat umožní, aby z nich byl v případě potřeby DNA profil určen," vysvětlila Alena Hovorková. V brněnské zoologické zahradě už máme na sto padesát vzorků odebráno a i nadále ve vytváření banky pokračujeme. Služeb brněnské laboratoře molekulární genetiky využívají i ostatní zoologické zahrady a spolu s nimi i další majitelé vzácných ptáků, plazů atd. Na závěr snad jen to, že nejlepší ochranou by bylo nekrást.

Petr Urbánek

Tisíce kilometrů cest za novými kontakty

Alma Ata, Petrohrad, Moskva, ale také Vídeň a Bratislava. To všechno jsou metropole, jejichž zoologické zahrady pracovníci Zoo Brno na jaře letošního roku navštívili. Na cestách za novými kontakty, či za obnovením starých přátelských svazků, nalétali a najezdili tisíce kilometrů. Nejdále, tedy do Alma Aty, letěli ředitel zoo na Mniší hoře MVDr. Martin Hovorka a její zoologický šéf RNDr. Bohumil Král, CSc. "Do bývalého hlavního města Kazachstánu jsme přiletěli hlavně proto, abychom kromě uzavření dlouhodobých rámcových dohod, jednali o konkrétních výměnách zvířat. A domluvili jsme se. Z Brna mj. pocestuje do Alma Aty letos narozené mládě antilopy adaxe. Zatím co ono posílí jejich stádo, na Mniší horu by měl ještě letos putovat spolu s párem kamčatských orlů i sibiřský kozorožec a lední medvěd. Návštěvníci brněnské zahrady by tedy po mnoha letech znovu viděli bílého vládce Arktidy. Věřím, že nebude sám. O dalším ledním medvědovi jednáme s petrohradskou zoo," řekl Bohumil Král.

V ruské metropoli jednali Brňané jak s pracovníky tamní zoo, na jejíž rekonstrukci uvolnilo značné prostředky moskevské zastupitelstvo, tak se zástupci firmy Atoll, která na vysoké profesionální i výtvarné úrovni zhotovila v zoo v řadě expozic umělé skály, stromy, korálové útesy a mnohé další vynikající dekorace. "Jednání s pracovníky Atollu navazuje na otázky okolo pavilónu šelem, který stavíme ve spodní části brněnské zoo. Abychom udrželi současný trend, který odstartovalo Tropicke království je bezpodmínečně nutné, aby umělé skály co nejdříve připomínaly přirozené prostředí sumaterských tygrů i cejlonských levhartů. Vzhledem k tomu, že v ČR není firma, která by s takovými pracemi měla v tak velkém rozsahu zkušenosti, oslovili jsme zahraničí. Nejvýhodnější, a to jak finančně, tak i profesně byla nabídka Atollu, dceřinné společnosti americké firmy Natcon. O jejich profesionalitě svědčí mj. i to, že ještě při předběžných jednáních oslovili svého pracovníka, který tou dobou pobýval na Sumatře a požádali jej o fotodokumentaci tamní krajiny. Za čtrnáct dnů po naší návštěvě zavítali už Moskvané do Brna, a od června začnou zakázku realizovat," uzavřel tuto kapitolu cest MVDr. Martin Hovorka. Konkrétní dohody, které s vedením navštívených zoologických zahrad zástupci Zoo Brno uzavřeli vytvářejí základ další spolupráce výhodné pro všechny. Tisíce nalétaných kilometrů se tedy Brňanům vyplatily.

Michal Klement

Projekt Ochrana přírody nezná hranice u Phare neuspěl

Je neoddiskutovatelné, že se zoologické zahrady nezastupitelně podílejí na ochranářských aktivitách. Nejde jen o zachování už v přírodě vyhubených, nebo ohrožených druhů zvířat, ale zejména o výchovnou a vzdělávací funkci zoo při ochraně přírody. Samo působení na statisíce návštěvníků zoo, však už v čase, kdy je Modrá planeta vážně ohrožena, nestačí. Vedení brněnské zoologické zahrady se proto rozhodlo, že je potřeba oslovit i široký okruh lidí, zejména dětí i mimo areály zahrad. Pracovníci brněnské zoologické zahrady proto připravili široce koncipovanou soutěž Ochrana přírody nezná hranice. Cílem projektu je oslovit na čtyři sta základních škol v územním trojúhelníku vytyčeným Brnem, Bratislavou a Vídní, který přímo oplývá chráněnými lokalitami podtrhujícími nevšední půvab tohoto rodícího se euroregionu. Základního kola se má zúčastnit na padesát tisíc žáků.

Děti budou soutěžit ve dvou věkových kategoriích, a to od 7 do 11 a od 12 do 15 let. První kolo bude zaměřeno k regionální problematice a proběhne na školách. Ve druhém, národním kole se už reprezentační družstva škol mladších žáků soustředí na život v zoologických zahradách, starší žáci se pak zaměří na studium jimi vybrané chráněné přírodní lokality v jejich regionu. Ve třetím, tedy mezinárodním kole navštíví postupující družstva zoo v Bratislavě, Brně a Vídní, kde prokáží své znalosti z ochrany přírody i s ní svázanou činností zoologických zahrad. Součástí posledního finálního kola budou i odborné semináře zaměřené na specifické problémy jihu Moravy, Dolního Rakouska a západního Slovenska. Kdo při zjišťování odborných znalostí nasbírá nejvíce bodů, zvítězí. Vzhledem k tomu, že jde o finančně nákladný projekt a zoologické zahrady prostředky příliš neoplývají, požádala pořádající Zoo Brno o příspěvek z Fondu malých přeshraničních trilaterálních projektů CDC Phare. Byla však odmítnuta. Proč se tak stalo, nevíme. Sdělovacími prostředky oslovení

experti se diví proč projekt neprošel, až byli těmi, kteří jej řídicímu výboru nedoporučili. Další zase bazírují na utajenosti rozhodování. Přesto bude Zoo Brno, podpořené Odborem životního prostředí Okresního úřadu v Břeclavi ve spolupráce se zoo ve Vídni a v Bratislavě v realizaci projektu pokračovat. Bohužel se ale sníží počet oslovených škol. Ochrana přírody nezná hranice odstartuje s novým školním rokem.

*MVDr. Martin Hovorka,
ředitel Zoo Brno*

Okna do světa i do svědomí

Zoologická zahrada pro mne představuje průsečík různých světů. Tajemného světa divokých zvířat z dětských knížek, světa vědců a jejich odborného zkoumání a v neposlední řadě i světa návštěvníků, kteří sem přicházejí cosi hledat. A v tomto hledání, tápání a možná i nalézání odpovědí na nejrůznější otázky, spatřuji smysl existence zoologických zahrad. Každá návštěva zoo je pro mne překvapením. Znovu a znovu si uvědomuji rozdíl mezi živočichem chovaným v zajetí a mezi zvířetem žijícím volně v přírodních podmínkách. Pohled na zvíře v ubikaci ve mně vzbuzuje lítost, zároveň ale vím, že nebýt oné ubikace či výběhu, nikdy bych neměl možnost tohoto tvora podrobně pozorovat a všimnout si nejrůznějších vymožeností, kterými ho matka příroda vybavila. Od malého chlapce obdivujícího majestát divokých lvů a tygrů jsem přešel do role pozorovatele, který se s úžasem dívá na střípky mozaiky, z níž se skládá okolní svět. Všímám si detailů ve stavbě těla, zbarvení a uvědomuji si, jak velký význam a účel má v přírodním prostředí každá drobnost. Zároveň mne děsí, jakou rychlostí ubývá míst, kde jsou ještě zachovány přirozené životní podmínky pro většinu živočichů i rostlin. Nejrůznější přizpůsobení, která se vyvíjela milióny let ve vzájemný soulad, najednou ztrácejí význam. Rychlost, zbarvení a silné drápy už nejsou zárukou úspěšného přežití.

Celá expozice byla vybudována pro předem vybrané druhy či blízké skupiny druhů. Tropické království je pojato jako malá ukázka zvířat ze tří oblastí tropického a subtropického pásma, a to ze sušší části Afriky a vlhkých oblastí jihovýchodní Asie a jižní Ameriky. Výběr druhů se řídil třemi pravidly. Zaprvé celá expozice musí působit jednoduše. Dále pak každý celek musí mít svoji myšlenku využitelnou pro vzdělávací práci zoo (např. ukázka konvergence velikosti těla (velcí hadi jako hroznýš z jižní Ameriky m či krajta z Asie), tvaru a stavby těla - bazilišek zelený (leguánovití) a agama vodní (agamovití), zbarvení těla - felzuma madagaskarská (gekonovití), scink smaragdový (scinkovití), varan smaragdový (varanovití), agama vodní (agamovití), leguán zelený a bazilišek zelený (leguánovití), či ukázka barvoměny - chameleóni (chameleónovití) a anolisové (leguánovití) apod.); vystavovaná zvířata musejí být pro návštěvníky přitažlivá (surikaty, drápkaté opičky) a známá (krajta, hroznýš, krokodýl, bazilišek, piraňa). Kolekce však musí obsahovat i několik druhů vzácných ohrožených a chovatelsky významných živočichů (želva pardálí, želva egyptská, leguán kubánský, varan smaragdový, hroznýšovec kubánský, krajta zelená), kteří zajistí dobrou zoologickou pověst expozice. Na místě je připomenout, že tři a půl miliónu korun, které Tropické království stálo, zaplatila Zoo Brno z vlastních zdrojů.

V moderním přetechnizovaném lidském světě se obklopujeme věcmi o jejichž účelu a významu se dá často pochybovat. A v zoologické zahradě si nemusíme pouze všimnout roztodivných barev a tvarů (i když i to je velmi důležité). Můžeme se při pohledu do očí téměř vymřelého lidoopa vrátit milióny let zpátky a zamyslet nad tím, zdali to, čím se obklopujeme a co děláme má vždycky význam a účel. Zda svým sobeckým počínáním vůči přírodě neubíráme někde, třeba na druhé straně zeměkoule, životní prostor jiným tvorům. Úlohu zoologických zahrad vidím v otevírání oken do světa. V nich můžeme vidět, že život v tom nejširším slova smyslu nekončí za našimi humny a má spoustu nejrůznějších a nenahraditelných podob a tvarů.

*RNDr. Miloš Kužvart,
ministr životního prostředí ČR*

První umělý odchov surikaty v brněnské zoo

Surikata je malá šelma z čeledi cibetkovitých, podčeledi promyky obývající v až třicetihlavých skupinách jižní Afriku, zejména oblast pouště Kalahari. Alfík, první surikata uměle odchovaná v brněnské zoo je však místo na svůj druh orientován spíše na lidskou společnost. Za své teritorium považuje celé první patro správně budovy brněnské zoo. Navíc jsou mu k dispozici i rozlehlé prostory rodinného domu. Alfík je tedy

v současnosti navýsost spokojená surikata. Jeho první dny na tomto světě však pracovníky zoo k takovému optimismu rozhodně neopravňovaly. První surikaty v historii brněnské zoologické zahrady připutovaly rovnou do moderního Tropickeho království ve druhé polovině loňského roku ze Zoo Varšava. Byly to jeden samec a dvě samičky. Byli jsme však mile překvapeni. Krátce po otevření expozice vrhla 11. října 1998 samička Kla tři mláďata. Zpočátku se sice zdálo vše v pořádku a celá skupina se starala o mláďata společně, po týdnů však jedno z mláďat uhynulo. Sedmáctý a osmáctý den po porodu se začal zhoršovat i stav zbylých dvou surikat - byly apatické, podvyživené a nečištěné. Zoologové dospěli k závěru, že je může zachránit jen umělý odchov. Mláďě však bylo nalezeno pouze jedno. Byl to dnešní Alfík, tehdy ovšem už v kritickém stavu. Jeho hmotnost byla pouhých 48 gramů, tedy podstatně menší než by odpovídalo jeho věku. Začal zápas o jeho přežití. Nejprve byl Alfík krmen pomocí malé injekční stříkačky, opatřené měkkou gumovou hadičkou. Umělou náhradní výživu tvořilo 30 ml heřmánkového čaje, 30 ml kondenzovaného mléka Tatra, půl čajové lžičky Glukopuru a 2 kapky multivitaminového přípravku Duphafra multi. Měl k dispozici vyhřívanou ubikaci. Zpočátku v ní zůstával celý den. Toto obydlí začal opouštět až od sedmdesátého dne svého věku. Stále se však do něj vracel, pokud chtěl odpočívat nebo žrát. Jinak se volně pohyboval po místnosti. První den byla surikata krmena každou třetí hodinu tekutou stravou. Dvačtyřicátý den poprvé přizírala maso z misky. Osmdesátý den její jídelníček tvořilo: syrové maso (hovězí, drůbeží, rybí) vařené hovězí maso, myší mláďata, cvrčci, křepelčí vejce, jablka, banány, mandarínky, mrkev. Její krmení se tak v podstatě stabilizovalo. Vývoj Alfíka sledovaly i sdělovací prostředky. Snad mu jeho popularita bude náplastí na to, že se ke svým rodičům v Tropickeho království nevrátí, ale stane se zakladatelem nové chovné skupiny.

*Ing. Miroslava Piškulová,
nevládní matka Alfíka*

Ussurijské tygří opět v Ostravě

Databanky koordinátorů záchranných chovů ohrožených druhů zvířat (EEP) umožňují velmi pečlivý výběr chovných párů. Vzhledem k tomu, že mezi evropskými zoologickými zahradami, které se jednotlivých programů EEP účastní, docházelo v minulosti k časté výměně zvířat a možnost příbuzenských svazků u jedinců se tak mnohonásobně znásobila, je pátrání po chovném zvířeti mnohdy velmi složité. Svě si užili, našťastí se šťastným koncem, i v Zoo Ostrava. Po téměř dvouleté přestávce obnovují chov jedné z nejimpozantnějších a současně nejohroženějších kočkovitých šelem - tygra ussurijského. Po řadě peripetií byl konečně koncem dubna do Ostravy dovezen v rámci Evropského záchranného programu (EEP) pár ročních tygrů. Tygr Xeron přijel z pražské zoo a tygřice Maja přiletěla až z Petrohradu. Sestavení dvojice bylo schváleno koordinátorem EEP a v obou případech jde o geneticky velmi cenné jedince. Ostravští chovají ussurijské tygry od roku 1970. Mláďata ovšem odchovával pouze první ze tří párů, který dovezli ze Zoo Lipsko.

Nesrovnatelně lepších chovatelských výsledků dosáhli v minulosti v ostravské zoo u tygrů sumaterských. Od rotterdamského páru Kalimy a Andyho odchovávali v letech 1976 až 1983 v sedmi vrzích celkem dvacet mláďat. Ta putovala do zoo v Brně, Olomouci, Praze, Ústí nad Labem, do Bojnice a Bratislavy. Přísný výběr geneticky vhodných chovných jedinců však v Zoo Ostrava uplatňují nejen u dalších jedenácti druhů zařazených do EEP, ale u všech chovaných zvířat.

*Prom. biol. Josef Stehlík, CSc.,
ředitel Zoo Ostrava*

Příroda je naším věčným věžitelem

Mnoho knih i úderných pamfletů bylo napsáno o nenasytosti lidského rodu, který se vůči přírodě dopouští nepředstavitelně hrubých faulů. Dokonce byly nalezeny i recepty na radikální ozdravení Modré planety. Podstatná část z nich je však motivována odmítavými pohledy na vědeckotechnický pokrok, jehož lidstvo zejména za poslední století

své existence dosáhlo. Je potom vysvětlitelné, proč většina kritizovaných na předkladatele argumentů nazírá jako na osobní nepřátele. Příslovečný už je spor

mezi zoologickými zahradami a některými autoritativními skupinami z řad ochránců zvířat, kteří se jednoznačně staví proti jejich existenci. Základním argumentem těchto ochránců v tomto věčném sporu je konstatování, že každý z tvorů této planety má nárok na svobodu. Skutečnost, že jsou zoologické zahrady už mnohdy jediným domovem těch zvířat, které člověk buď vyhubil, či jim zcela zlikvidoval přirozené životní prostředí, těmto kritikům bohužel uniká. Stejně tak neberou v potaz výchovné působení zoo zejména na mladou populaci. Extrémní názory nikdy nevyvolají diskusi o problému samotném a nevedou tedy ani k jeho řešení. Tudy tedy cesta likvidace našich hříchů vůči ostatním spoluobyvatelům naší planety, nevede. Na druhou stranu je jasné, že břemeno, kterým jsme zemi zatížili je čím dál tím nesnesitelnější. Jak tedy dál? Vrátil bych se k zoologickým zahradám. Jejich poslání je nezastupitelně včleňuje do širokého spektra ochránců přírody ovšem s tím, že v jejich případě nejde o bouřlivé proklamace, ale o usilovnou drobnou práci s tím s hmatatelnými výsledky. Co zoologickým zahradám citelně chybí k tomu, aby mohly svoji záchranářskou i výchovnou činnost pojmout na daleko širší platformě, jsou ale peníze. Mrzí mne proto, že nadnárodní koncerny, ale i naše firmy, které se evidentně na ekologických škodách už samou svojí činností podílejí, sponzorují mnohamiliónovými částkami sportovní kluby, či společenské akce, ale na splácení nesplacitelného dluhu vůči přírodě zcela zapoměly. Přitom by stačilo tak málo - pomoci v nelehkém boji s rozpočty zoologickým zahradám. Nejde sice o sportovní či politické superhvězdy, zato o nápravu křivd, kterých jsme se všichni bez výjimky na Modré planetě dopustili.

Snad by došlo ke změně chování této podnikatelské sféry kdyby pochopila, že zoologické zahrady nejsou jen místem prezentace a chovu divokých zvířat, ale že se také nezastupitelně podílejí na ochraně volné přírody. Tento postoj také jednoznačně vyjádřila ve své publikaci Conservation Strategy (Strategie ochrany přírody) Světová organizace zoologických zahrad (WZO) už v roce 1993.

Petr Urbánek,
šéfredaktor

Horké novinky

Mlád'ata lákala televizní štáby

Na jaře zaznamenala brněnská zoo řadu přírůstků. Narodila se mlád'ata u vodušek lečve, adaxů a antilop losích. Mufloní stádo posílila tři muflonata, vyklubalo se i pět malých emu, v Tropicckém království se narodily tři surikaty a na svět přišlo i mládě poníka. Mlád'atům věnovali velkou pozornost jak návštěvníci, tak sdělovací prostředky, zejména fotografové a kameramani. Televizním štábům se nejvíce zalíbila malá antilopa losí a mládě adaxe. Škoda jen, že televize Nova končí večerní hlavní zpravodajství informacemi ze zahraničních zoologických zahrad. Na české a moravské zoo, ve kterých se také děje mnoho zajímavého pak už místo ve vysílacím čase bohužel nezbude.

Zoohrátky aneb Veselé otevírání Mniší hory

Na osm tisíc milovníků přírody navštívilo poslední dubnový víkend brněnskou zoologickou zahradu, aby vážně i nevážně otevřelo pomyslné brány kvetoucí Mniší hory. Živo bylo také na třech pódiích, na nichž se během dvou dnů střídaly divadelní soubory s diskotékou pro děti i dorost. Na prohlídkové trase potkávali návštěvníci sokolníky s dravými ptáky na rukou, krotké lamy i poníky. Zájmu menších i nejmenších návštěvníků se těšilo i nepřeborně soutěží, při nichž čekalo na účastníky sladké ocenění jejich námahy. Po mnohých dětech zbyl na ploše před ptačincem jimi namalovaný obrázek jejich oblíbeného zvířátka. Zoohrátky se líbily a založily tradici.

Stálá akvarijní výstava do čtvrtého desetiletí

Stálá akvarijní výstava Zoologické zahrady města Brna (SAV) na Radnické ulici vstoupila 3. dubna do čtvrtého desetiletí svého trvání. Komorních oslav třicátého jubilea SAV se zúčastnili jak její zakladatelé tak ti, kteří ji v současnosti opatrují a zároveň usilují o její rozšíření. Primátora města Brna RNDr. Petra Duchoně, který se setkání zúčastnil, informovali ředitel zoo MVDr. Martin Hovorka a vedoucí SAV ing. Zdeněk Vrátný přímo ve sklepních prostorách pod současnou expozicí o konkrétních možnostech využití podzemí pro rozšíření akvaristických expozic. Primátor Duchoň považuje projekt rozšíření SAV za uskutečnitelný.

© ZOO Brno, 1998

webmaster: Česká vydavatelská pro internet, s. r. o. /webhouse.cz/